

Brzozowski, Jerzy / Szymański, Paweł

Nowe zabytki z cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich w miejscowości Dręstwo, stanowisko 1, gmina Bargłów Kościelny, powiat Augustów

Światowit 1 (42)/Fasc.B, 26-31

1999

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Nowe zabytki z cmentarzyska z okresu wpływów rzymskich w miejscowości Dręstwo, stanowisko 1, gm. Bargłów Kościelny, pow. Augustów (Pl. 8-9)

Jednym z najdalej wysuniętych na południowy-wschód cmentarzysk kultury bogaczewskiej jest niewielka nekropola w Dręstwie, gm. Rajgród. Położona jest ona około 2 km na wschód od jeziora Dręstwo, na niewielkim wzgórzu zniszczonym obecnie przez użytkowanie piasznicy. Na stanowisku tym do tej pory nie prowadzono badań wykopaliskowych, warto jednak przypomnieć, że dokonano tu dawniej przypadkowych odkryć (cf. JASKANIS 1968: 401-402). Wiosną 1961 roku ujawniono bowiem odkrycie grobu ciałopalnego (grób 1), w którym znaleziono dwa żelazne groty oszczepu, żelazny nóż i rogowy grzebień (JASKANIS 1968). Według słów miejscowych odkrywców przedmioty te miały znajdować się w obecnie nieistniejącym „naczyniu glinianym, zawierającym przepalone kości, tkwiącym w jamie wypełnionej czarną, przesyconą spalenizną ziemią”. Z opisu wynika, że jest to najprawdopodobniej grób ciałopalny popielnicowy, obsypany resztkami stosu pogrzebowego¹. Dość rzadki na terenach bałtyjskich jednowarstwowy grzebień trzyczęściowy który można zaklasyfikować do grupy B.I według S. Thomas (1960: 62-66), datuje cały zespół na fazy B₂-B₂/C₁ (THOMAS 1960: 65-66). Jednakże na podstawie tak nielicznych materiałów trudno było dotychczas ocenić pełny obraz cmentarzyska. Dlatego też duże zainteresowanie (cf. BRZOZOWSKI 1988) wzbudziły nowe zabytki z tego stanowiska, które wzbogaciły zbiory Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Suwałkach.

1. Historia odkrycia zabytków

W lutym 1988 roku mieszkaniec Bargłowa Kościelnego p. Izidor Bołonkowski podarował muzeum przypadkowo znalezione naczynie gliniane oraz przedmioty wykonane z brązu: zawieszkę w kształcie szprychowanego koła, igłę i pięć fragmentów ozdób z taśmy brązowej (BRZOZOWSKI 1988). Inspekcja terenowa dokonana

w kwietniu 1989 roku² oraz wywiad terenowy przeprowadzony następnie z właścicielem pola z którego pochodziło znalezisko, p. Romanem Walczykiem, pozwoliły ustalić, że:

- zabytki zostały znalezione na przełomie lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych przez Piotra Purwina, mieszkańca Wólki Karwowskiej, od którego nabył je I. Bołonkowski;

- zabytki pochodzą z tego samego stanowiska, które wcześniej opisał już J. Jaskanis (1968: 401-404; 1977: 266-267) prezentując grób 1; znaleziska odkryto podczas kopania żwiru w zachodniej części pagórka;

- zabytki metalowe znajdowały się wewnątrz naczynia, które podczas wydobywania z ziemi posiadało także pokrywkę i było wypełnione przepalonymi kośćmi.

Ostatni etap odkryć nastąpił w czerwcu 1997 roku, gdy przeprowadzono tu poszukiwania powierzchniowe³. Niestety, okazało się, że kilkudziesięcioletnie użytkowanie piasznicy (cf. JASKANIS 1968) doprowadziło do prawie całkowitego zniszczenia cmentarzyska. Nienaruszony pozostał jedynie wąski, dwu- trzy metrowy wieniec podnóża dawnego wzgórza. Lustracja profili piasznicy i powierzchni ziemi nie dostarczyła żadnych informacji o stanowisku. Nieoczekiwane efekty przyniósł wywiad prowadzony wśród okolicznych mieszkańców. Od wspomnianego wcześniej mieszkańca Bargłowa Kościelnego, p. Izidora Bołonkowskiego udało się pozyskać drugą zawieszkę w kształcie szprychowanego koła. Jak wynikało ze słów ofiarodawcy, zabytek ten znaleziono razem z przedmiotami które wcześniej przekazał on Muzeum w Suwałkach.

2. Opis zabytków⁴

1-2. Dwie zawieszki brązowe (pl. 9 a-b) w kształcie koła posiadającego sześć „szprych”. Na obwodzie, na przedłużeniu „szprych” pięć prostokątnych blaszek ozdo-

¹ Obecnie zabytki z grobu 1 (grzebień, nóż i dwa groty) znajdują się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Białymstoku (nr inw. 130; nr kat. 564-567). Autorzy dziękują Pani mgr Krystynie Bienkowskiej za ich udostępnienie.

² Inspekcję przeprowadził Konserwator Zabytków Archeologicznych w Suwałkach mgr Jerzy Brzozowski i kierownik Działu Archeologii Muzeum Okręgowego w Suwałkach mgr Jerzy Siemaszko.

³ Lustracji dokonał mgr Marian Kaczyński i mgr Paweł Szymański z Działu Archeologii Bałtów PMA w Warszawie oraz mgr Joanna Piątkowska z Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie.

⁴ Obecnie zabytki z grobu 2 znajdują się w zbiorach Muzeum Okręgowego w Suwałkach (nr inw. MS/A/378; nr kat. 748-751).

bionych sześcioma guzkami umieszczonymi w dwóch rzędach. Zamiast szóstej blaszki na obwodzie znajduje się uszko z otworem do zawieszania ustawionym równoległe do zawieszki. Na obręczy koła dookolny żłobek. W centrum koła siedem plastycznych guzków – jeden w środku i sześć umieszczonych po jednym na każdej ze szprych łączących środek koła z obwodem. Wymiary: zawieszka 1 (pozyskana w 1988 roku) – średnica tarczki 2,7-2,8 cm (wraz z wypustkami 4,3 cm), wysokość uszka 1,4 cm, średnia grubość 0,5 cm; zawieszka 2 (pozyskana w 1996 roku) – średnica tarczki 2,4 cm (wraz z wypustkami 3,7 cm), wysokość uszka 1,5 cm, średnia grubość 0,4 cm.

3. Igła brązowa z podłużnym otworkiem (pl. 9c). Wymiary: długość 4,9 cm, średnica 0,2 cm, długość otworu uszka 0,75 cm, szerokość otworu uszka 0,15 cm.
- 4-8. Pięć fragmentów ozdób (pl. 9 d-h) wykonanych z taśmy brązowej posiadającej przekrój płasko-wypukły. Wymiary: długość 4 – 9 cm, 5 – 8,4 cm, 6 – 5,3 cm, 7 – 3,7 cm, 8 – 3 cm, średnia szerokość 0,3 cm, grubość 0,1-0,15 cm.
9. Naczynie gliniane (pl. 9i) dwustożkowe o wyodrębnionym dnie i krótkiej lejkowato rozchylonej szyjce. Obie powierzchnie, szczególnie zewnętrzna, wygładzone. Na górnej części brzuśca pomiędzy załomem brzuśca i szyjki trzy pionowe, symetrycznie rozmieszczone listwy plastyczne zwieńczone sześcioma guzkami każda. Jedna z listew była oderwana co pozwoliło stwierdzić, że przyklejono je bezpośrednio do powierzchni naczynia przed wygładzeniem. Gлина użyta do produkcji była schudzona domieszką piasku i drobnoziarnistego tłuczni. Wymiary: wysokość 16,5 cm, średnica wylewu 9,5 cm, średnica brzuśca 16 cm, średnica dna 9 cm.

3. Analiza materiałów

Wszystkie wyżej przedstawione zabytki metalowe znaleziono prawdopodobnie w jednym naczyniu. Możemy zatem domniemywać, że mamy do czynienia ze zwartym zespołem. Niezbyt jasne okoliczności pozyskania zabytków nakazują ostrożność, za przynależnością do jedne-

go zespołu przemawia jednak bardzo duże podobieństwo obu charakterystycznych zawieszek. Obecność w naczyniu – jak wynika ze słów odkrywców – przepalonych kości świadczy o istnieniu w tym miejscu ciepłopalnego grobu popielnicowego (grób 2).

Najbardziej efektownymi zabytkami wchodzącymi w skład zespołu są dwie zawieszki w kształcie wieloszyprychowego koła. Podobne ozdoby wystąpiły na wielu cmentarzyskach kultury bogaczewskiej, między innymi w Babiętach (Kartoteka Moberga)⁵, w Macharach (GAERTE 1929: fig. 140:c), w Paprotkach (dwa egzemplarze – niepublikowane badania mgr Anny Bitner-Wróblewskiej oraz mgr Małgorzaty i Macieja Karczewskich), w Wyszemborku (grób 248 i znalezisko luźne – FEDORCZYK, NOWAKOWSKI, SZYMAŃSKI 1998: 369, fig. 2:2). Ponadto trzy egzemplarze pochodzą z kolekcji pastora Pisanskiego, znalezione prawdopodobnie w okolicach Węgorzewa (NOWAKOWSKI 1998: pl. 29: 651-652, 656). Zawieszki z Dręstwa najbliższe analogie znajdują jednak w materiałach z cmentarzyska w Sterławkach Wielkich, gdzie w grobie 50 wystąpiły trzy niemal identyczne zabytki (LENARCZYK 1991: 94, pl. XV: 3-5); różnią się one jedynie mniejszą masywnością. Ozdobę bardzo podobną znaleziono również na osadzie przy wielokulturowym grodzisku w Aukštadvaris (Wysoki Dwór) na terenie dzisiejszej Litwy (cf. DAUGUDIS 1998)⁶. Analiza porównawcza kształtów (liczba i kształt guzków i blaszek na obręczy, kształt obręczy oraz liczba szprych), wymiarów i sposobu wykonania zawieszek z Dręstwa, Sterławek Wielkich i Aukštadvaris sugeruje, że wszystkie one mogły zostać wykonane przez tego samego rzemieślnika. Niestety, okazały się Sterławek Wielkich nie współwystępowały w grobie z żadnym dobrze datującym zabytkiem. Trudne jest ustalenie chronologii również innych mazurskich zawieszek kolistych. Żadnego bowiem ze znanych egzemplarzy nie znaleziono z charakterystycznym wyposażeniem. Można tylko domniemywać, że pochodzą one z wczesnego okresu wpływów rzymskich (NOWAKOWSKI 1982: 150-153; OKULICZ 1973: 394-395)⁷. Wydaje się, że najpóźniejsze (z fazy B₂/C₁?-C₁?) mogą być właśnie zawieszki ze Sterławek Wielkich (a w związku z tym i z Dręstwa), ponieważ znaleziono je na cmentarzysku datowanym ogólnie na późny okres wpływów rzymskich, poczynając od fazy B₂/C₁⁸.

⁵ Autorzy dziękują Panom dr Jesowi Martensowi i mgr Jackowi Andrzejowskiemu za udostępnienie kartoteki Carla-Axela Moberga (cf. ANDRZEJOWSKI, MARTENS 1995: 47).

⁶ Autorzy dziękują Panu dr Vytautasowi Daugudisowi za udostępnienie materiałów z badań wykopaliskowych na grodzisku i osadzie w Aukštadvaris. Jednocześnie wyrażają wdzięczność za zgodę na opublikowanie zawieszki. Na temat badań wykopaliskowych w Aukštadvaris: cf. DAUGUDIS 1962.

⁷ Popielnicowy grób 248 z Wyszemborka w którym znaleziono zawieszki i z którego pochodzi prawdopodobnie znaleziona

w warstwie ziemi ornej druga zawieszka (cf. FEDORCZYK, NOWAKOWSKI, SZYMAŃSKI 1998: 369) nie posiadał dobrze datującego wyposażenia. Można jednak domniemywać, że pochodzi on z fazy B₂, ponieważ tak ogólnie datowane jest skupisko grobów w którego skład wchodził.

⁸ Chronologii tej zaprzecza zupełnie inne datowanie zawieszki z Aukštadvaris. Znaleziono ją bowiem w warstwie pochodzącej prawdopodobnie z V-VIII w (Informacja ustna V. Daugudisa). Nie można wszakże w tym przypadku wykluczyć wtórnego wykorzystania starszego przedmiotu.

Niestety, ta interesująca kategoria zabytków wciąż czeka na pełne opracowanie. Do tego momentu, wyżej przedstawiony krótki wywód pozostaje wciąż w sferze hipotez i traktować go można bardziej jako postulat badawczy niż jako ostateczne wnioski⁹.

Fragmenty ozdób brązowych znalezione oprócz zawieszek są trudne do interpretacji ze względu na stopień zniszczenia. Z podobnie ukształtowanych długich taśm wykonywano spiralnie zwinięte ozdoby – pierścionki, bransolety (być może używane także jako naramienniki), a rzadko ozdoby określone przez M. Kaczyńskiego mianem kabłączków skroniowych (cf. KACZYŃSKI 1963: 121-122). Pierścionki takie, należące do grupy VI według Ch. Beckmann (1969: 41-44, fig. 2), spotykane są dość często na terenach bałtyjskich (cf. NOWAKOWSKI 1998: pl. 19: 379, 23: 461, 28: 596-65; MICHELBERTAS 1997: fig. 89). Wydaje się jednak, że nie są to fragmenty pierścionka ponieważ zwoje mają zbyt dużą średnicę, choć należy pamiętać, że mogą być one po prostu rozwinięte. Prawdopodobnie mamy więc do czynienia z bransoletą brązową. Ten typ ozdób występuje dość szeroko na terenach bałtyjskich. Znalezione je zarówno na Mazurach jak i na Litwie¹⁰. Nie można wszakże wykluczyć, że niektóre z nich, o większej liczbie zwojów, używano jako naramienniki, tak jak miało to miejsce np. na terenach dzisiejszej Łotwy (cf. MOORA 1938: 445-447). Jednak na podstawie znalezisk z mazurskich grobów ciążopalnych nie ma możliwości stwierdzić jak były one noszone¹¹. Nie można również wykluczyć, że mamy do czynienia z „kabłączkami skroniowymi”, podobnymi do spotykanych na cmentarzysku w Mieżanach (cf. KACZYŃSKI 1963: 121-122, 135, fig. 6:a-b, 18:a-b, 27:a-b). Brak pewności co do interpretacji oraz szerokie ramy chronologiczne występowania omawianego rodzaju zabytków nie pozwalają wyciągnąć konkretnych wniosków dotyczących datowania znalezisk.

Igła brązowa jest dość powszechnie występującym przedmiotem. Egzemplarz z Dręstwa posiada wyjątkowo niewielką długość, co może świadczyć o dużym stopniu zużycia.

Cennym i oryginalnym zabytkiem jest popielnica. Dwustożkowaty kształt, lekko odchylony kołnierz oddzielony od brzuśca załomem świadczy o bardzo sil-

nych nawiązaniach do naczyń kultury bogaczewskiej (cf. SZYMAŃSKI w druku). Należy jednak zaznaczyć, że pod względem charakteru powierzchni (gładzenie na całej powierzchni mniej staranne niż na naczyniach bogaczewskich) i rodzaju masy garncarskiej użytej do produkcji urna bardziej przypomina naczynia spotykane na cmentarzyskach późnorzymskiej kultury sudowskiej¹². Najbardziej jednak interesującym elementem jest zdobienie. Trzy listwy widoczne na górnej części brzuśca można włączyć do całej grupy różnorodnych pionowych zdobień plastycznych stanowiących tradycję zdobniczą naczyń bałtyjskich począwszy od wczesnej epoki żelaza, kiedy to pojawiły się wielootworowe ucha (kastetowe) z dość dużymi otworami. Zdobienie to zostało zaadaptowane w kulturze bogaczewskiej w postaci uch z otworami mniejszej średnicy. Stopniowo we wczesnym okresie wpływów rzymskich zaczynają pojawiać się zdegenerowane – uproszczone odmiany uch kastetowych. Przepuszczalnie pierwszy etap owej degeneracji to pojawianie się pionowych listew plastycznych wyposażonych w otwory. Znane są one z cmentarzysk w Judzikach (MARCINIAK 1950: 57, pl. XVI: 2) i Bogaczewie-Kuli grób 271 (OKULICZ 1958: 68, fig. 3:e). Kolejnym etapem upraszczania było ozdabianie naczyń gładkimi pionowymi listwami plastycznymi bez otworków. Jedyna taka listwa na naczyniu kultury bogaczewskiej pochodzi również z Judzików (MARCINIAK 1950: 57, pl. XVI: 3). Nurt ten zaowocował pojawieniem się podobnych listew w późnorzymskiej kulturze sudowskiej. Znane są one między innymi z osady w Żubronajciach (znalezisko luźne)¹³. Wydaje się zatem że naczynie z Dręstwa można uznać za związane poprzez zdobienie pionowymi listwami z kulturą sudowską. Natomiast forma świadczy o nawiązaniach do kultury bogaczewskiej (cf. SZYMAŃSKI w druku). Najbardziej prawdopodobne jest więc datowanie naczynia na okres przemian kulturowych na terenie Suwalszczyzny, na początek powstawania kultury sudowskiej (cf. KACZYŃSKI 1976a: 262-263) czyli na fazę B₂/C₁-C₁.

Przeprowadzona krótka analiza zabytków pozwala na stwierdzenie, że należy je datować najprawdopodobniej na wczesną fazę późnego okresu rzymskiego (C₁), lub też na fazę B₂/C₁. Można też uznać je za jeden zespół grobowy. Prawdopodobnie nie jest on jednak kompletny.

⁹ Obecnie zawieszki koliste opracowywane są przez p. Izabellę Rogalę z IAUW, której autorzy dziękują za cenne uwagi.

¹⁰ Przykładowo podobne bransolety znalezione na cmentarzyskach mazurskich w Bartlikowie grób 219a, Koczku II grób 128 (MOORA 1938: 448) oraz na cmentarzyskach litewskich w Mieżanach kurhan 8, grób 1 (KACZYŃSKI 1963: fig. 24:b) i Plinkaigalis grób 159 (KAZAKEVIČIUS 1993: fig. 21, 187).

¹¹ Jak podają przykłady grobów szkieletowych z sąsiednich tere-

nów dzisiejszej Litwy np. z Mieżan (KACZYŃSKI 1963: 135) czy z Plinkaigalis (KAZAKEVIČIUS 1993: fig. 19-20, 43) używano je jako bransolety.

¹² Znalezione je przykładowo w położonej w bliskiej odległości od Dręstwa Netcie grób 78 i 79 (niepublikowane badania mgr Mariana Kaczyńskiego).

¹³ Niepublikowane badania mgr Mariana Kaczyńskiego (cf. SZYMAŃSKI 1998).

Interesującą kwestią jest przynależność kulturowa zespołu z Dręstwa. Zawieszki w kształcie szprychowanego koła uznawano dotychczas za charakterystyczne tylko dla terenu Mazur (JANKUHN 1950: 59) tzn. dla kultury bogaczewskiej (por. np. FEDORCZYK, NOWAKOWSKI, SZYMAŃSKI 1998: 369; NOWAKOWSKI 1998: 66). Warto jednak zauważyć, że pojawiają się one – wprawdzie głównie w formach zdegenerowanych datowanych ogólnie na późny okres wpływów rzymskich – na terenach położonych dalej na wschód: w Osowej, kurhan 90, grób 3 (JASKANIS 1962: pl.II:1b), w Mieżanach kurhan 2, grób 1 (KACZYŃSKI 1963: fig. 6). Zwraca uwagę również zawieszka z terenu Litwy – z Aukštavaris (DAUGUDIS 1998), prawdopodobnie odpowiadająca dokładnie ozdobom z Dręstwa. Wydaje się zatem, że zawieszki w kształcie szprychowanego koła były pierwotnie (we wczesnym okresie wpływów rzymskich) charakterystyczne dla terenu Mazur. Jednak później (w fazie B₂/C₁?) stopniowo rozprzestrzeniły się w kierunku północno-wschodnim, obejmując swym zasięgiem w okresie późnorzymskim także inne tereny bałtyjskie.

Wydaje się jednak, że elementem zespołu mogącym świadczyć lepiej o przynależności kulturowej zespołu jest naczynie gliniane. O ile bowiem ozdoby brązowe mogły zostać importowane, o tyle nie dotyczyło to raczej naczyń glinianych¹⁴ – za wyjątkiem oczywiście wysokiej jakości naczyń prowincjonalnorzymskich. Zarówno zdobienie naczyń jak i rodzaj masy garncarskiej użytej do produkcji wskazują na pewien związek z kulturą sudowską. Natomiast forma (dwustożkowaty kształt, niewysoka szyjka oddzielona od brzośca nieznacznym załomem), znajduje swe korzenie jeszcze w kulturze bogaczewskiej.

Uważa się, że kultura sudowska powstała przy bardzo silnym wpływie zarówno kultury bogaczewskiej z zachodu jak i prawdopodobnie wschodnich odłamów Bałtów¹⁵ (KACZYŃSKI 1976a: 262-263; BITNER-WRÓBLEWSKA 1994; 1998; NOWAKOWSKI 1995: 79). Datowanie zespołu (faza C₁) wskazuje, że mamy do czynienia z jednym z najwcześniejszych zespołów, które można wiązać z kulturą sudowską¹⁶, z okresu jej formowania. Potwierdzeniem tego jest obecność naczyń wykazujących cechy zarówno bogaczewskie jak i sudowskie, oraz zawieszek charakterystycznych w tym okresie zarówno dla

Mazur jak i terenów wschodnich. Dlatego wydaje się, że trudno jednoznacznie zakwalifikować kulturowo omawiany zespół. Nosi on po prostu bardzo wyraźne cechy przejściowe.

4. Cmentarzysko w Dręstwie

Niestety, opisane w tym artykule wyposażenie dwóch grobów to jedyne znane zabytki z tego stanowiska. Jak powiedziano wcześniej, cmentarzysko jest prawdopodobnie całkowicie zniszczone. O pierwotnym obrazie nekropoli można wnioskować zatem jedynie na podstawie bardzo nielicznych informacji o samym stanowisku oraz na podstawie porównań z pobliskimi cmentarzyskami.

W bezpośrednim sąsiedztwie Dręstwa położone były niewielkie, głównie wczesnorzymskie nekropole w Judzikach, Podliszewie i Bargłowie Dwornym (por. MARCINIĄK 1950; KACZYŃSKI 1981: 177 sq; 1998), które należy wiązać z osadnictwem kultury bogaczewskiej. Natomiast około 15 km na północny-wschód odkryto i przebadano duże, późnorzymskie cmentarzysko w Netcie (cf. OKULICZ 1955; KACZYŃSKI 1976b; 1981). Obecność na cmentarzysku w Dręstwie grzebieńca rógowego datowanego na fazy B₂-B₂/C₁ może świadczyć o przynależności stanowiska do kultury bogaczewskiej. Potwierdza to również ogólny charakter stanowiska: lokalizacja na niewielkim wzgórzu, podobna jak w Bargłowie Dwornym, Judzikach, Podliszewie. Sugeruje to z kolei niewielki rozmiar nekropoli, co stanowi przeciwieństwo do późniejszego cmentarzyska w Netcie.

Powyższy wywód może wskazywać na to, że omawiane w tym artykule cmentarzysko w Dręstwie datować należy na fazy B₂/C₁-C₁ choć nie można mieć pewności czy nie było założone wcześniej. Pierwsze fazy użytkowania (grób 1) wiązać trzeba najprawdopodobniej z kulturą bogaczewską. Było zatem jednym z niewielkich cmentarzysk, stanowiących w okresie wczesnorzymskim wysunięty na południowy wschód przyczółek tej kultury. Natomiast wyposażenie grobu 2 pochodzącego prawdopodobnie z fazy C₁, wskazuje już na silne związki z nowopowstającą kulturą sudowską.

¹⁴ Można jednak z terenów bałtyjskich podać odstępstwa od tej reguły. Przykładowo – na terytorium Litwy na cmentarzysku w Stanaičai znaleziono naczynie pochodzące z kultury bogaczewskiej (GRIGALAVIČIENE 1995, fig. 137).

¹⁵ Też tę zresztą może potwierdzać obecność zawieszki typu Dręstwo na grodzisku w Aukštavaris, co może świadczyć o powiązaniach strefy zachodnio- ze wschodniobałtyjską.

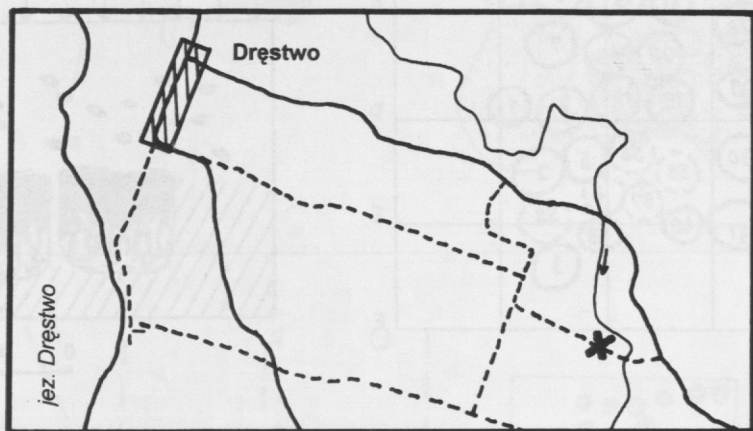
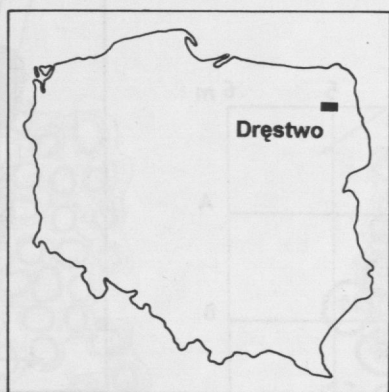
¹⁶ Należy oczywiście pamiętać, że „kultura sudowska” nie stano-

wiła w tym okresie jednolitej kultury. Można w jej obrębie wydzielić kilka „skupień osadniczych” różniących się między sobą zarówno elementami obrządku pogrzebowego jak i zestawem zabytków. Trudno wydzielić również wspólne, przewodnie formy ceramiki. Wyraźne ujednoczenie nastąpiło dopiero później – w okresie wędrowek ludów (cf. KACZYŃSKI 1976a: 264-265; BITNER-WRÓBLEWSKA 1994: 225-226; 1998).

Literatura

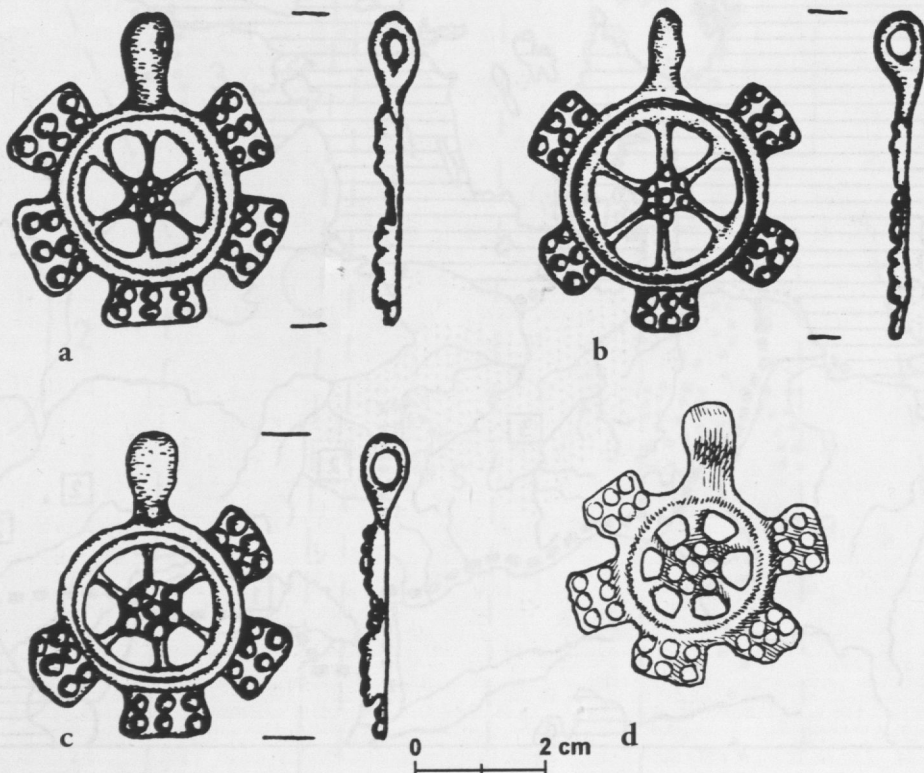
- ANDRZEJOWSKI J., MARTENS J.
1995 *The Moberg Files – Case Study Lasy*, in: Nunc de Svebis dicendum est... Studia archaeologica et historica Georgio Kolendo ab amicis et discipulis dicata, Warszawa, p. 47-67
- BECKMANN CH.
1969 *Metallfingerringe der römischen Kaiserzeit im freien Germanien*, SaalJb 26, p. 5-106
- BITNER-WRÓBLEWSKA A.
1994 *Z badań nad ceramiką zachodniobałtyjską w okresie wędrówek ludów. Problem tzw. kultury sudowskiej*, in: Barbaricum 3, Warszawa, p. 219-241
- 1998 *Suwalszczyzna w okresie wędrówek ludów*, in: Ceramika zachodniobałtyjska od wczesnej epoki żelaza do początku ery nowożytniej, Białystok, p. 305-311
- BRZOZOWSKI J.
1988 *Ślady Jaćwingów*, Gazeta Współczesna z 7.04.1988 r.
- DAUGUDIS V.
1962 *Aukštadvario piliakalnio itvirtinimai ir pastatai*, Lietuvos TSR Mokslų Akademijos darbai seria A, I (12), p. 43-69
- 1998 *The Aukštadvaris hill-fort*, in: Lithuanian archaeology: investigations and findings, Vilnius, p. 20
- FEDORCZYK M., NOWAKOWSKI W., SZYMAŃSKI P.
1998 *Od epoki żelaza po schyłek okresu wędrówek ludów. Badania w 1995 roku zespołu osadniczego nad jeziorem Salet, koło Wyszemborka, gm. Mrągowo, Świątowit 41*, p. 367-381
- GAERTE W.
1929 *Urgeschichte Ostpreußens*, Königsberg
- GRIGALAVIČIENÉ E.
1995 *Žéalvario ir ankstyvasi geležies amžius Lietuvoje*, Vilnius
- JANKUHN H.
1950 *Zur räumlichen Gliederung der älteren Kaiserzeit in Ostpreußen*, AGeo 1, fasc. 4, p. 54-62
- JASKANIS J.
1962 *Wyniki badań cmentarzyska kurhanowego we wsi Osowa, pow. Suwałki w latach 1960-61*, Rocznik Białostocki 3, p. 233-296
- 1968 *Grób z okresu rzymskiego – odkryty w Dreństwie, pow. Augustów*, Rocznik Białostocki 8, p. 401-404
- 1977 *Cmentarzyska kultury zachodniobałtyjskiej z okresu rzymskiego. Materiały do badań nad obrządkiem pogrzebowym*, MatStar 4, p. 239-349
- KACZYŃSKI M.
1963 *Materiały z cmentarzyska kurhanowego badanego w 1934 r. w miejscowości Mieżany, pow. Święciany, na Wileńszczyźnie (LSRR)*, WiadA29, p. 119-136
- 1976a *Problem zróżnicowania wewnętrznego „kultury sudowskiej” w późnym podokresie wpływów rzymskich i okresie wędrówek ludów*, Zeszyty Naukowe UJ nr CCCCXXII, Prace Archeologiczne 22, p. 253-286
- 1976b *Badania stanowisk z okresu rzymskiego na Równinie Augustowskiej*, Rocznik Białostocki 13, p. 475-484

- 1981 *Południowa strefa osadnictwa bałtyjskiego na obszarze Jaćwierz w I tysiącleciu naszej ery*, Rocznik Białostocki 14, p. 169-198
- 1998 *Ceramika z osady późnorzymskiej (stanowisko II) w Bargłowie Dwornym, gm. Bargłów Kościelny, woj. suwalskie*, in: *Ceramika zachodniobałtyjska od wczesnej epoki żelaza do początku ery nowożytnej*, Białystok, p. 167-179
- KAZAKEVIČIUS V.
1993 *Plinkaigalio kapinas*, Lietuvos Archeologija 10, p. 3-181
- LENARCZYK K.
1991 *Materiały z badań cmentarzyska ciałopalnego z okresu wpływów rzymskich w Sterławkach Wielkich, gm. Ryn, woj. suwalskie*, Rocznik Białostocki 17, p. 67-109
- MARCINIAK J.
1950 *Dwa cmentarzyska ciałopalne z okresu rzymskiego w Judzikach i Bargłowie Dwornym w pow. augustowskim*, WiadA 17, fasc. 1, p. 47-75
- MICHELBERTAS M.
1997 *Paragaudžio pilkapynas*, Vilnius
- MOORA H.
1938 *Die Eisenzeit in Lettland bis etwa 500 nach Chr.*, II, Tartu
- NOWAKOWSKI W.
1982 *Kultura bogaczewska na Pojezierzu Mazurskim i Suwalszczyźnie we wczesnym okresie wpływów rzymskich*, maszynopis rozprawy doktorskiej znajdujący się w archiwum Instytutu Archeologii UW
- 1995 *Od Galindai do Galinditae. Z badań nad pradziejami bałtyjskiego ludu z Pojezierza Mazurskiego*, in: *Barbaricum 4*, Warszawa
- 1998 *Die Funde der Römischen Kaiserzeit und der Völkerwanderungszeit in Masurien*, Berlin
- OKULICZ J.
1955 *Cmentarzysko z III-IV w. naszej ery z miejscowości Netta, pow. Augustów*, WiadA 22, p. 284-301
- 1958 *Cmentarzysko z okresu rzymskiego odkryte w miejscowości Bogaczewo, na przysiółku Kula, pow. Giżycko*, Rocznik Olsztyński 1, p. 47-112
- 1973 *Pradzieje ziem pruskich od późnego paleolitu do VII w. n.e.*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk
- SZYMAŃSKI P.
1998 *Żubronajcie – przyczynek do badań nad wczesnożelazną ceramiką Suwalszczyzny*, in: *Ceramika zachodniobałtyjska od wczesnej epoki żelaza do początku ery nowożytnej*, Białystok, p. 119-137
- w druku *Ceramika z cmentarzysk kultury bogaczewskiej. Próba analizy na podstawie wybranych materiałów*, in: *Barbaricum 7*, Warszawa
- THOMAS S.
1960 *Studien zu den germanischen Kämmen der römischen Kaiserzeit*, Arbeits- und Forschungsberichte zur sächsischen Bodendenkmalpflege 8, p. 54-215

1

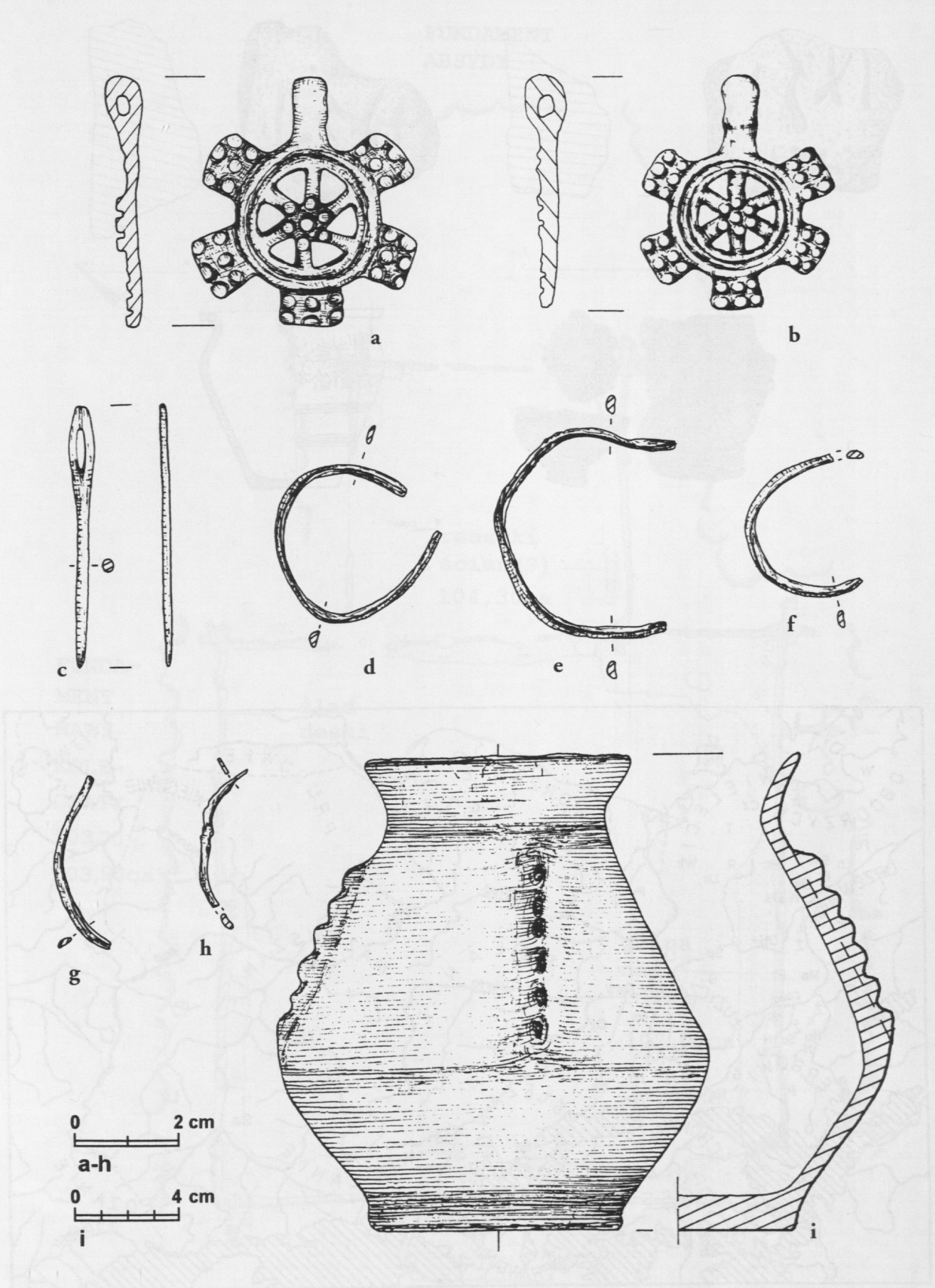
0 1 km

2

0 2 cm

1. Lokalizacja stanowiska 1 w Dręstwie. (Rys. Jerzy Brzozowski).
 2. Zawieszki koliste „typu Dręstwo”: a-c. Sterławki Wielkie, grób 50; d. Aukštadvaris (wg K. Lenarczyk i V. Daugudisa).

Dręstwo, stanowisko 1. Wyposażenie grobu 2: a-b. zawieszki brązowe; c. igła brązowa; d-h. fragmenty ozdób brązowych; i. naczynie gliniane.
(Rys. Grażyna Nowakowska i Renata Maskowicz).